

Motion till riksdagen 2012/13:C438

av Jan Lindholm (MP)

Tillgänglighet i fara

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att brister i tillgänglighet ska betraktas som diskriminering.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa brist på tillgänglighet i nybyggnation.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samhället i ökad utsträckning måste ta till vara kunskap hos handikapporganisationerna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studerande och brist på tillgänglighet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av hissar.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mindre vanliga tillgänglighetsproblem, exempelvis problem med överkänslighet för doftämnen.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkandena 1 och 6 hänvisade till AU.

Fara anas

Den akuta anledningen till att denna motion upprepas är bostadsministerns klara signaler om att de normer vi har etablerat för byggande vad gäller tillgänglighet inte har något större värde för regeringen. I stället för att anstränga sig för att lösa bostadsbristen är man beredd att i princip avskaffa tillgänglighetskraven vid nybyggnation. Självklart uttrycker man sig inte så klart men skulle bostadsministerns signaler bli verklighet så skulle förmodligen all nybyggnation under en tid enbart handla om studentbostäder i olika storlekar. Att lämna kravet på tillgänglighet som en generell norm innebär även att tillgänglighet som tillval naturligtvis blir dyrare. Som vanligt en politik för att gynna näringslivet under sken av åtgärder för de mest utsatta. Regeringen är skicklig på att klä sina reformer i genomarbetade draperingar och få ser att regeringen egentligen är naken.

Inledning

I slutet av 1960-talet kom jag i kontakt med en organisation som kallade sig "Antihandikapp". Då lärde jag mig ganska handgripligt att det inte är individen som är handikappad utan att det är det sätt vi valt att utforma vår omgivning på som handikappar människor, dig lika väl som mig.

Idag talar vi inte om handikapp utan om funktionshinder och om brist på tillgänglighet. Med det sättet att betrakta frågan öppnas många möjligheter, men nya problem dyker också upp. Ett exempel på att det som ger tillgänglighet åt en individ kan hindra en annan är trottoarkanternas höjd eftersom det finns en konflikt mellan den som använder kanten som ledstråk med hjälp av en vit käpp och den som inte kan få sin rullstol över kanten utan att välta.

Att utforma vår byggda miljö så att så många som möjligt kan röra sig fritt i den utan risker har blivit en uppgift som engagerar många. Barn, gamla, synskadade och hörselskadade ställer ganska tydliga, men ofta olika, krav på utformning. De med olika former av fysiska funktionsnedsättningar har självklart sina önskemål om hur miljön skall utformas. Svårast är det kanske att skapa förutsättningar för de individer som är extremt känsliga för olika former av kemiska föreningar som exempelvis olika doftämnen och de som reagerar kraftigt på elektricitet, dammpartiklar eller mögel. Dofter, el, mögel och damm är ju sådant som vi har svårt att leva utan, det hör liksom till vår miljö vare sig vi gillar det eller inte.

Motionen gör inte ett försök att spänna över alla de frågor som kan resas under den rubrik som motionen fått utan tar enbart upp några exempel på frågor. Dock anser jag att den första frågan, den om att klassa brister i tillgänglighet som grund för diskriminering är den viktigaste och den reform som troligen skulle lösa de flesta problem vi har med tillgänglighet. Att det sedan är en reform som kommer att ha sina svårigheter vid genomförandet är jag självklart medveten om.

Fel! Okänt namn

Brist på tillgänglighet är diskriminering

Brist på tillgänglighet måste utgöra grund för diskriminering. Det har Miljöpartiets kongress slagit fast som en viktig grundregel för vårt samhällsbygge, men vi vet att det finns miljöer som är hundratals år gamla och som har omistliga kulturvärden som gör dem mycket otillgängliga. Vi vet även att det tar mer än hundra år att omsätta vårt bestånd av byggnader trots att vi har ambitionen att öka takten i nybyggnationen för att bygga bort bostadsbristen.

Att genomföra fullständig tillgänglighet innebär naturligtvis att man först måste enas om tydliga regler och definitioner om vad som klassas som en diskriminerande grund. En väl fungerande lag kräver därför en grundlig förberedelse. Det brukar politiker i och för sig alltid hävda när svåra krav ska bemötas, men frågan är egentligen rätt väl utredd och förslag har redan lagts fram. Att genomföra en lagstiftning där funktionshinder är en grund för diskriminering på samma sätt som kön, ålder eller religion riskerar i sig att bli en orsak till diskriminering om man inte tar in tillgänglighetsperspektivet i bedömningen.

Riksdagen bör därför ge regeringen till känna som sin mening att det är hög tid att lagstifta om att brist på tillgänglighet ska utgöra en ny grund för diskriminering.

Stopp för allt otillgängligt byggande

Miljöpartiet ser det som självklart att bostaden alltid ska vara anpassad efter de behov den som lever eller ofta vistas i bostaden har. För att en person med funktionsnedsättning ska ha full rörelsefrihet så måste även platser utanför bostaden vara tillgängliga, i synnerhet närmiljön. För den med nedsatt funktionsförmåga innebär en tillgänglighetsanpassad närmiljö bättre förutsättningar för en god integration i samhället och därmed chanser till en egen försörjning. Det pågår idag ett viktigt men mödosamt arbete med att tillgänglighetsanpassa bebyggelse som sedan tidigare inte varit tillgänglig. För att vi i framtiden ska slippa att i efterhand tillgänglighetsanpassa måste all nybyggnation för alla ändamål från början planeras och uppföras för tillgänglighet. Att inte tillgänglighetsanpassa områden från början innebär i längden ökade kostnader, både för samhället och för fastighetsägare och därmed de boende, detta utöver de sociala kostnader det innebär med ett samhälle som inte är tillgängligt för alla. Det är så självklart att det nästan är genant att det år 2012 fortfarande ska vara nödvändigt att formulera ett krav på riksdagsbeslut om detta. Riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening att nybyggnation inte ska uppföras så att brister i tillgänglighet riskerar att uppstå.

Använd handikapporganisationernas kunskap

All samhällsplanering måste bedrivas utifrån perspektivet att hela samhället ska vara tillgängligt för alla. Vår tro är att de som allra bäst kan lyfta in tillgänglighetsperspektiven i samhällsplaneringen är handikapporganisationerna. Flera handikapporganisationer bedriver idag ett aktivt arbete för att politiker och tjänstemän ska se och beakta deras frågor. Ofta kommer dock handikapp- och tillgänglighetsfrågorna för sent in i planeringsprocessen. Särskilt mindre handikappgruppers intressen tenderar att glömmas bort.

Att låta handikapporganisationer på ett tidigt stadium ta del i planprocessen och bidra med sina kunskaper och idéer är därför angeläget. Inte minst oron för höga kostnader torde kunna minimeras om de funktionshindrade deltar från början. Att ge handikapporganisationerna samma möjlighet som miljöorganisationerna, genom Århuskonventionen, idag har att överklaga beslut inom sina specialområden är också något som jag menar bör övervägas. Riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening att handikapprörelsens olika organisationer och deras kunskaper bör tas till vara.

Studenter och funktionshinder

Studenter är en utsatt grupp på bostadsmarknaden eftersom de oftast har svag ekonomi och ofta inte hunnit etablera sig på bostadsmarknaden. Studenten med nedsatt funktionsförmåga har ofta extra svårigheter att hitta bostad. Det är idag ovanligt att studentbostäder är tillgängliga. Ofta har fastighetsägarna valt att prioritera låga kostnader framför genomtänkta planlösningar, vilket måhända har varit en rimlig hållning vid byggande av studentbostäder.

Därför måste tillgängligheten garanteras genom bidrag för bostadsanpassning. Studenter med nedsatt funktionsförmåga upplever ofta när de kommer till den nya studieorten att de blir mer hindrade och får ett större handikapp än de räknat med. Vardagen kan för denna grupp bli både tyngre och kostsammare än för andra studenter.

Även studenter som har barn med funktionsnedsättningar får ofta problem att hitta bra bostadslösningar. Miljöpartiet anser att detta inte är acceptabelt. Studenter är mer tillfälliga hyresgäster än många andra grupper, och vi förstår därför de bakomliggande orsakerna till att studenter är en mindre intressant grupp för fastighetsägare att satsa på. Samhället bör därför ta ett ökat ansvar för att denna grupp får bättre möjligheter till bra och praktiska bostadslösningar.

Möjligheten att få hjälp till bostadsanpassning är idag inte en rättighet utan något som prövas av den aktuella kommunen. Studenten som ofta är en tillfällig gäst i universitets- eller högskolekommunen blir inte behandlad som en prioriterad medborgare i dessa sammanhang. Mitt förslag är därför att ändra lagen så att studenter får en verklig rätt till bostadsanpassning som finansieras av kommunen, vilket riksdagen bör ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Att från början bygga även studentbostäder med full tillgänglighet gör att dessa problem blir betydligt mindre svårhanterliga för både studenter och fastighetsägare.

Flerbostadshus behöver hissar

Med en åldrande befolkning blir flerbostadshus utan hiss ett växande problem. Många som bor i villa eller radhus vill gärna när de blir äldre flytta till ett mindre ansvarstungt boende, bland annat för att slippa det arbete som exempelvis en villaträdgård kräver. Men utan hiss är lägenheter i flerbostadshus inget realistiskt alternativ. Att äldre väljer att flytta från sina villor och radhus har den positiva bieffekten att utbudet av begagnade hus ökar för alla de barnfamiljer som söker efter sådant och inte har möjlighet att bygga nytt. Det är därför önskvärt att samhället stödjer möjligheten för äldre att hitta lämpliga nya bostäder.

Ibland hävdas att äldres behov av lägenheter kan lösas genom att de flyttar in enbart på markplanet i flerbostadshusen och att andra som klarar av trappor får befolka resten av huset. För oss miljöpartister är det ett diskriminerande synsätt som vi inte tror gynnar de flyttkedjor som vi gärna skulle vilja se.

Vår befolkning blir äldre och en fördubbling av antalet innevånare över 80 år är att vänta i ett antal av landets kommuner. Tillgången på särskilda boenden ökar inte i den takt som vore nödvändigt utan i stället förväntas allt fler kunna bo hemma allt längre upp i åren.

Att tillgängliggöra lägenheter måste i detta perspektiv vara en prioriterad fråga. Att villkora hiss, eller annan tillgänglighetslösning, vid stöd för energi-effektivisering, miljonprogramsrenovering med mera skulle kunna vara ett sätt bland många att baka in dessa nödvändiga tillgänglighetsfrågor i ett bredare program.

Det gamla hissbidraget skulle kunna utvecklas till en kraftfullare stödform men även till ett innovationsprogram för nya trapphuslösningar som kan förbilliga exempelvis hisslösningar. Prefabricerade lösningar som kan dockas till huskroppar eller andra helt nya lösningar måste förmodligen fram om det stora antal bostäder som måste tillgängliggöras ska kunna bli det. För att möjliggöra detta måste regeringen förmodligen ta fram en form för separat stöd eller medfinansiering.

Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som i motionen sägs om det stora behovet av att ta fram lösningar som ökar tillgängligheten, exempelvis genom hissar, i den byggda miljön.

Dofter diskriminerar

Vissa individer har stora problem med dofter av olika slag. Det förekommer att även naturliga dofter kan vålla problem men i huvudsak handlar det om

Fel! Okänt namn på

artificiella ämnen som vi människor skapat i våra kemiska fabriker för att förhöja upplevelser av något slag. Dofterna finns idag i kläder, i leksaker, självklart i kosmetika men även som tillsatser för att höja värdet på matprodukter, böcker, möbler, bilar och så vidare.

Gruppen doftöverkänsliga är inte så stor men det är en växande grupp. Jag väljer att ta med dem i motionen för att peka på att vi inte kan veta vad en fullt tillgänglig miljö egentligen är. Nya hinder för tillgänglighet kommer troligen att kunna uppstå i framtiden.

Grunden i diskrimineringslagstiftningen är att varje individ ska ha lika rätt till vårt samhälle. Regeringen bör därför ta ansvar för att kunskapen om mindre grupper som diskrimineras i vårt moderna postindustriella samhälle synliggörs med sina specifika problem. Utan ökad kunskap är det svårt att utforma vår gemensamma miljö så att alla kan delta i samhällslivet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 5 oktober 2012

Jan Lindholm (MP)